

Registrering av ringgås

Fuglehuken Prins Karls forland 4-6. juni 2004

Innledning

Øystein Overrein og Mikael Lagerborg utførte 4-6. juni 2004 registreringer av ringgås ved Fuglehuken, Prins Karls forland. Oppdraget var i regi av Syssekmannen på Svalbard, Miljøvernavdelingen. Samtidig ble det gjort tilsvarende registreringer i Sauniedalen, Dickson Land og ved Alkhornet, Trygghavna. Registreringene føyer seg til rekken av tellinger og tokt som er gjort av Syssekmannen på Svalbard og tidligere også Norsk polarinstitutt for å registrere vårtekket på kjente og antatte rasteplasser samt å finne hekkeområder for ringgås.

Oppgaven var også om mulig å avdekke andre rasteplasser langs vestkysten av Prins Karls forland og gjennomføre tellinger fra luften.

Tilsvarende registreringer ved Fuglehuken er gjort i 1998 og i 1999.

Bakgrunn

Den tidligere antatte svalbardbestanden av lysbukete ringgjøss har vist seg å være delt mellom populasjonen på Svalbard og Peary Land, NØ Grønland og antageligvis en mindre bestand på Frans Josef Land. Vinteren 2003/2004 er denne bestand anslått til ca 6000 individer (Preben Clausen, pers. meddel.). Bruken av Svalbard som rasteplass for grønlandspopulasjonen er slått fast ved observasjoner på Svalbard av bekreftede grønlandshekkere (individmerkede) vår og høst, med posisjoner fra fugler utstyrt med satellitsendere og dessuten ved observasjoner av flokker som trekker ut fra Fuglehuken mot nordvest. Hvor stor del av Svalbardbestanden som også bruker Fuglehuken som rasteplass er uvisst.

Metode

Gjennom å observere rastende og flyvende ringgjøss var vår oppgave å registrere antall fugler, finne og avlese fotringer, bedømme kondisjon gjennom å avlese profiler og se etter ungfugler og andre raser av ringgås.

Vi utførte daglige registreringer fra nordspissen av Forlandet, på strekningen Mosehjellen (strandsletten under Fuglehukfjellet) til Stormneset. Avstanden fra nordspissen til punktet der vi returnerte (nord for Strathbegdalens utføp) er ca 5 km. Grunnet kolonien av kortnebbgjess og de vare rastende ringgjessene ble registreringene til største delen gjort fra landkallen.

Observasjonsområdet

Mosehjellen er en til største delen vegetasjonsdekket strandslette som ligger mellom stranden og fronten av steinbreen under Fuglehukfjellet. Bredden på sletten varierer fra noen ti-talls meter i nord til ca 300 m i den sørlige delen. Steinbreen går helt ned til stranden enkelte steder

og deler opp sletten i naturlige observasjonsområder. Den sørligste delen, mot Horneflya, mangler sammenhengende vegetasjon og ser til største delen ut at være dekket av grus.

Vær

Freddag 4. juni hadde klart vær på dagen med til dels mye vind fra nordvest. Frisk bris med kuling i bygene. Temperaturen var ca 0° C. Lørdag 5. juni var overskyet, perioder med lette snøbyger, men også noe sol. Vind fra nordvest, til dels frisk bris. Temperatur over 0° C. Søndag 6. juni hadde lavt skydekke, tåkebanker og til dels sikt under 1 km. Snø og sludbygger og temperatur ca +3° C. Bris fra nord.

Snøforhold

Sletten ved Fuglehuken fyr var helt snødekket, men den vegetasjonsdekkede delen av Mosehjellen hadde store sammenhengende snøfrie områder. Landkallen var sammenhengende langs hele vestsiden av Forlandet, men begynte enkelte steder å smelte og brekke opp. Landkallen egnet seg godt til observasjonsterrase. Havet på vestsiden Forlandet var helt isfritt. I de sentrale delene av Forlandssundet lå fast is.

Logistikk

Et Bell 212 helikopter ble brukt til flytellingene og transporten til og fra Fuglehuken. Norsk polarinstitutt lånte ut sin for oppdraget velegnete hytte ved Fuglehuken fyr. Vi tok med ski, men da sneen og landkallen var relativt fast klarte vi oss uten.

Optisk utstyr

Det ble brukt håndkikkerte (8 x 42 resp. 8,5 x 42) for oversikt og noen av tellingene. Det var viktig med stort synsfelt og høy lysstyrke under de varierte lysforhold som rådde. Et Svaroski 65 mm og et Kowa 82 mm teleskop ble brukt til å finne merkede individer og til å avlese ringer. 65 mm teleskopet hadde et 20-60x okular og 82 mm teleskopet hadde et 32x vidvinkel og et 20-60x okular. Høy lysstyrke og topp skarphet er nødvendig for å lese kodene på fotringene under dårlige lysforhold og på lange avstand. De ufullstendige og usikre avlesningene som ble gjort berodde på gjessenes bevegelser i terrenget og skakninger i teleskopene grunnet sterk vind, men vi et sikre på at avlesningene ville gått raskere om et teleskop med maksimal ytelse ville blitt brukt. Praktisk anvendelig forstørrelse var ca 40x. Stativene og panoreringshodene var stødige i vinden og fungerte bra. Trinser på stativbeinene kunne vært bra i les snø.

Et håndkompass ble brukt til å bestemme retningen på flokkene som dro ut over havet.

Observasjonsforhold

Det måtte tas hensyn til de hekkende kortnebbgjessene, og der reitene lå nært stranden ble våre forflytninger gjort så langt ut på landkallen som mulig. Dette gjorde forseringen i terrenget tildreivende. Likeså må de rastende ringgjessene nærmest langsomt. Det er ikke noen muligheter til skjul så våre bevegelser måtte gjøres langsomt så gjessene fikk en mulighet å vandre vekk fra oss isteden for å fly bort. Ved et tilfelle "sperrert" gjessene vår vei, og tok til slutt til vingene.

Det lave terrenget langs terrassen gjør at det ikke går å få en total overblikk fra et observasjonspunkt. For å få se alle gress må Mosegjellen spanes av fra flere plasser nedover kysten. Det finnes bare noen få høyder langs landkallen der man kan se deler av beiteområdene. Selve beiteområdet er flate med mange små søkk og furer. For å kunne avgjøre om gressene var merket, måtte vi ofte vente på at de forflyttet seg slik at føtterne ble synlige. Gjessene vandret nesten hele tiden under betingen og det ble korte glimt av eventuelle ringer da de passerte over rygget og snøfinner i terrenget.

Vinden var det største problemet for avlesningen av ringene. På tross av stadige stativer ble det risting i teleskopene som gjorde avlesningene meget tilkrevende og noen ganger usikre. Lysforholdene var bra umatt perioder med modlys lørdag formiddag og søndag grunnet snøfall og mørk himmel. Vi ble ikke plaget av hildring, grunnet den lave temperaturen og mye overskyet vær.

Observasjonsavstandene ved ringavlesningene varierte fra ca 80 m til ca 300 m.

Resultater Fuglehukken

Telling

Alle fugler vi passerte eller så lenger sør i området, ble talt. Dessuten alle fugler som fløy forbi oss fra områdene i sør og nord og de flokker vi registrerte som trekkende ut mot havet. Uttra dette er det beregnet minimumstall for hver dag. Bevegelsene frem og tilbake innen områdene, inn og ut av områdene og deling og sammenslåing av flokkene gjør at regnestykkene for antallet fugler blir noe komplisert. Tallene må ses som absolute minimumstall.

Fredag 4. juni: Min. 116-139

Lørdag 5. juni: Min. 333-379

Søndag 6. juni: Min. 218-252

Fredag 4. juni ble ikke det sørligste området dekt 100 %. Fredag ble det brukt 6 timer, lørdag 11 og søndag 7 timer til observasjonene på Mosegjellen.

Ringavlesninger

Danmarks Miljøundersøgelser har merket deler av "svalbardbestanden" av lysbuket ringgås med färvringer av to typer; den eldste består av to färvringer på hvert bein der den ene har to bokstaver, den nyere merkingen består av en gul eller hvit ring med en bokstav på hver ring. Noen av fuglene med den gamle merkingen har mistet ringen, og det blir da vanskeliggere å knytte avlesningen til rett individ. Derfor er det viktig at avlesningene blir komplette og alle ringer blir sett. Noen avlesninger ble ikke komplette nok for å identifisere individet. Et kjent fenomen er at det grønne gresset gjør at färvnene på ringene blir oppfattet feil. Hvit blir gjerne gul eller grønn. Skitne färvringer lager også problemer; en Darwin ring merket "FF" ble av oss oppfattet som "EF" en gang og "EE" en gang.

32 avlesninger ble gjort av minimum 8 forskjellige individer. Fredag 040604 ble det gjort 6 observasjoner av 4 forskjellige individer. 2 sikre og 2 som sannsynlig går å identifisere.

Lørdag 050604 ble det gjort 17 observasjoner av minst 8 sikre individer. Fire nye siden

040604. Søndag 060604 ble det gjort 9 observasjoner av minst 6 individer. 5 sikre og en som sannsynlig går å identifisere.

Samtlige avlesninger må bekreftes av DMU. En foreløpig beskjed fra Preben Clausen (e-post 090604) forteller følgende: En av fuglene, "AC", ble merket som voksen i Danmark 1988, og er med vår observasjon den eldste avleste ringgåsen med sine minst 18 år. Denne fuglen ble også sett på Fuglehukken i 1998. Orange "TH" er observert på hekkelokallet på Grønland, det er også paret WOYO og WOYF. Maarten, som WOYO fikk til kallenavn, var utstyrt med satellittsender i 2001 på reisen Danmark-Svalbard-Grønland tur og retur.

For samtlige avlesninger, se tabell 2.

Kondisjon

For å avlese profil korrekt, kreves at gjessene står i profil med bøyd hals. Da vår primære oppgave var å telle og se etter merkede fugler, ble arbeidet med å avlese profiler begrenset til de merkede fuglene og enkelte flokker/deler av flokker. Vårt inntrykk er dog at fuglene var i brukbar kondisjon, med individer fra "1,66" opp til profil "3" (hunn-fugler). De fleste hannene så ut å være 1,66 og hannene 2,66. Kun enkelte fugler (ca 5 i hele perioden) utmerket seg med tydelig 3,0 og 3,33. Se tabell 3.

Flokkstørrelse

Sammenlignet med registreringene i 1998 gikk gjessene mer samlet og i større flokker. Ved oppflukt og forflytninger mellom beiteområdene holdt flokkene seg hovedsakelig samlet.

Forflytninger

Gjessene var aktive og beitet og gikk hele tiden, de lå sjelden ned. Sammenlignet med registreringene i 1998 er inntrykket at gjessene i år var roligere og ble lengre tid på beiteplassene. Flokkene virket også å oppføre mer samlet. Lørdagen var preget av stor aktivitet og mange bevegelser. Fredagen og søndagen foretok gjessene færre forflytninger mellom og innen beiteområdene.

Vi registrerte minst en forflytning grunnet forstyrrelse fra fjellrev, minst en grunnet tyvjo og en antageligvis på grunn av storjo. Flere av de "umotiverte" forflytningene kan også ha vært på grunn av rev og joer. Vårt nærvær og våre bevegelser i terrenget var antatt grunn til minst to forflytninger, herav en flokk som dro ut mot nordvest.

Flere flokker ble sett komme inn i området fra nord. De tilhørte sannsynligvis ikke flokker vi tidligere hadde passert. Det er mulig at dette kan ha vært uttrekkende flokker som returnerte inn til Forlandet lengre nord enn vi kunne se. Det er tatt hensyn til dette i resultatene.

Inn- og uttrekkende flokker

Det ble ikke registrert noen innkommende flokker fra sør, men våre netotall sier at dette må ha funnet sted natt mellom 4. og 5. juni.

En flokk på ca 100 gress fløy opp langs kysten i typisk trekkformasjon og "dro med seg" ca 40 gress fra område C. Den opprinnelige flokken fløy flere hundrede meter ut fra kysten og ble ikke tidligere sett sør i området. Det må antas at disse fuglene kom trekkende sørfra.

6 flokker med til sammen 216-222 ringgjess ble sett flyvende ut fra området mot nordvest. Samtlige holdt en kurs på mellom 294° og 304°. Maksimalt 47 fugler av disse kan ha returnert. Netto trekk mot nordvest blir da 169-175 ringgjess.

Ungfugler

Det ble bare observert noen få sikre ungfugler (2K). Vi er sikre på at nær 100% av gjessene ble sjekket for alder. Ungfuglene hadde lysere brem i 2-3 svake bånd på øvre vingdekkene, men fullt utviklet halsring.

Andre raser

2 individer med avvikende mørkere buk ble observert. Ryggen på disse fuglene var identisk med de andre (brunlig), og de må antas å være innenfor variasjonen innen vanlig lysbuket ringgås *hrota* og ikke *bernicla* som skal ha en mer sortgrå rygg i tillegg til den mørkere buken.

Resultater flytelling

Etter landsetningen av feltparti Alkhorvet fløy helikopteret direkte mot den sørlige enden av fjellrekken nord for Forlandsletta på Prins Karls forland. Fra Methuenfjellet til Kap Siteo ble det spanet etter gjess på slettene og i fjellsidene.

Gjessene letter på langt hold og det er da man flyr forbi flokkene at de kan oppdages. Telling og artsbestemming er vanskelig, men det kan gi indikasjoner på aktiviteten i området. Vi så ca 40 ringgjess på slettene innenfor Haukebukta, 7-8 ved Tvihyrningen og ca 15 ved Scotiafjellet og ca 40 mulige ringgjess ved Sutorfjella. Par og mindre flokker (5-10) av kortnebbgås ble sett i de samme områdene, til sammen ca 30-40 individer. Ca 60 gjess forble ubestemte. Maskinen fløy i 90 knop og høyde 250 fot. Slettene og fjellskråningene der gjessene ble observert var delvis bare i det ellers helt snødekte området.

Sammenfatning

Mosehjellen ved Fuglehukken på Prins Karls forland er en viktig rasteplass for lysbuket ringgås. I perioden 4-6 juni 2004 ble det observert minimum 333 rastende gjess. Tre dagers observasjoner gir for få data for å avgjøre når toppen av årets trekk inntraff. Minimum 8 av gjessene var merket med farveringer. 3 av disse er observert på NØ Grønland, herav et par. En Fuglehukken benyttes av fugler som er registrert hekkende ved Kilen, Peary Land. Seks flokker på til sammen 216-222 individer ble sett trekkende mot nordvest. Et fjerde merket individ ble merket som voksen i 1988, og er i følge Preben Clausen den eldste avlesningen med sin alder på minimum 18 år.

Observasjoner av andre fuglearter

Til sammen 19 arter ble observert. Vi konsentrerte vårt arbeid på observasjonene av ringgjessene, men prøvde også å notere andre arter. Vinden fra nordvest og bølgene som brøt gjorde at observasjoner på havet 4-5. juni ga lite.

Havhest

Alminnelig hekkefugl.

Kortnebbgås

Stor koloni på vestsiden av Fuglehukfjellet. Det ble ikke foretatt systematiske tellinger av fugler på reir, men dette ville vært en interessant studie. Sammenlignet med 1998, lå det i 2004 snø lengre opp i sidene på steinbreen og flere potensielle hekkeplasser opp i fjellet var snødekte. Eggpredasjon av rev og polarmåke ble observert. Vi oppdaget 3 gjess på reir som lå oppe på store steinblokker på selve standsletten. En av disse fuglene ble støkket og reiret lå slik at det ga "innsyn". Min. 3 egg 4. juni, 0 egg 5. juni.

Enkelt individer og grupper på opp til 6 fugler rastende på Mosehjellen, flokker opp til ca 40 individer beitende oppe i fjellet.

En fugl med brukt ving kastet seg ut fra antatt reirplass og ble gjenfunnet to dager etter død og halvveis oppspist.

Det ble ikke observert fugler med halsring.

Kolonien er antatt å være en av de større på kysten av Vest-Spitsbergen. Mange reir ligger langt ned i fjellet, i fronten på steinbreen og på steinblokker på Mosehjellen. Ferdseil i området i hekketiden burde begrenses.

Hvitkingås

Par og mindre grupper på opptil 7 ind. ble registrert beitende på grønne områder i hele feltet. Noen få beitet oppe i fjellsidene. Hekkeferd ble ikke observert. Det er mulig at det var flere gjess oppe på steinbreen, men for å ikke forstyrre de hekkende kortnebbgjessene, undersøkte vi ikke disse områdene.

Antatt antall: 4.juni: 15+4+16

Ærfugl

Par og flokker på opp til 60 ind. observert daglig. De fleste stasjonære, men noen mindre flokker (8-20 ind.) fløy mot N.

Krikkand

Daglige observasjoner av 1-8 ind. (4 par).

4.juni: 1 par

De 4 parene lå samlet og sov i område C. Par og enkeltind. ble observert

Teist

Mindre vanlig hekkefugl. Enkeltindivider observert i fuglefjellet og på sjøen.

Alkekonge

Alm. hekkefugl

Polarlomvi

Alm. hekkefugl

Lomvi

Etter lang tids leiting ble 5 ind. lokalisert sentralt i overvåkingsfelt A og 1 ind. i felt E. 3 ind. i felt A og individer i E var antatt i hekking.

Lundefugl

Min. 55 ind. ble observert i fuglefjellert rett S for Fuglehuksløtta. De sat mest i den østlige delen utenfor krykkje- og polarlomvifeltene.

Krykkje

Alm. hekkefugl

Polarnåke

Alm. hekkefugl

Svartbak

1 ad. ind. mot N 6/6

Storjo

Daglige observasjoner av 1-5 individer. Predasjon av polarlomvi ble observert på sjøen. Ringjessene ble antatt skremt til forflytning minst én gang 6/6.

Tyvjo

Minst et par (lys morf) og 2 ind. ble observert. Paret var antatt i hekking. Tyvjo skremte flokker av ringjess minst en gang.

Svalbardtype

1 stege

Fjæreplytt

Enkeltdivider og grupper på max. 4 ind. ble observert daglig. 18-20 individer

Snøspurv

Alm. hekkefugl. +20 par i området

Observasjoner av pattedyr

Hvitval

Fire voksne og en kalv sett i Isforden 4. juni. Fire voksne i Forlandsundet 6. juni.

Steinkobbe

2 ind. Ved Fuglehuken

Isbjørn

Gamle spor ved nordenden og langs landkallen.

Polarrev

Min. 3 forskjellige individer sågs daglig i fuglefjelene og på stranden. Mange spor i terrenget.

Svalbardrein

På tur nordover fredag 4. juni ble en simle med kalv av året og 3 andre voksne rein sett på vestkysten. Søndag 6. juni ble 3 bukker sett på nært hold rett sør for NP's hytte. To av de var skikkelige storbukker med imponerende geviranlegg, den tredje var en ungbukk.

Tabeller

Ringgås Fuglehuken, Prins Karls forland 4-6. juni 2004
Ringavlesninger. ØO & ML

Observasjon	Sted	Tid	Venstre bein	Høgre bein	Profil	Partner	Samme som
Fredag 4. juni							
1	B1	040604 16:15	Hvit O	Gul O	1,33	2	
2	B1	040604 16:15	Hvit O	Gul F	2,33	1	
3	C1	040604 18:30	Orange	Metall			15?
4	C1	040604 18:30	Rød	Hvit D(?)L	2,33		7
			Metall	Sort(?)			
5	B1	040604 20:00	Hvit O	Gul O	1,33	2	
6	B1	040604 20:00	Hvit O	Gul F	2,33	1	
6 observasjoner av 4 forskjellige individer. 2 sikre og 2 som sannsynlig går å identifisere.							
Lørdag 5. juni							
7	B2	050604 11:30	Rød	Hvit SL	2,66		
			Metall				
8	B1	050604 11:30	Hvit O	Gul O	1,33	2	
9	B1	050604 11:30	Hvit O	Gul F	2,33	1	
10	C	050604 14:00	Hvit L (?)	?			13 el. 14
11	C	050604 15:00	?	Hvit			15?
				Rød			
12	C	050604 15:00	Gul	Orange			19?
			Grønn				
13	C	050604 15:00	Hvit L	Gul J	2,33	14	

14	C	050604 15:00	Hvit L	Gul L	1,66	13	
15	C	050604 15:30	Orange	Hvit	2,0		
			Grønn F(?)F	Rød			
16	C	050604 17:00	Sort (?)	?			?
			Metall				
17	C	050604 17:30	Gul	Orange L(?)H	1,66		19
			Grønn				
18	C	050604 17:30	Metall	Hvit AC	1,66		♀ 2,66
19	C	050604 19:00	Hvit	Orange TH	1,66		
			Grønn				
20	C	050604 19:30	Orange	Hvit			
			Grønn EF	Rød			
				Metall			
21	C	050604 19:30	Hvit L	Gul J	2,33		22
22	C	050604 19:30	Hvit L	Gul L	1,66		21
23	C	050604 19:30	Metall	Hvit AC			
17 observasjoner av minst 8 individer. 8 sikre. 4 nye siden 040604							
Søndag 6. juni							
24	B	060604 10:30	Gul	Orange TH	2,0		
			Grønn				
25	B	060604 10:30	Orange	Hvit	2,66		
				Rød			
				Metall			
26	B	060604 10:45	Grønn FF	Hvit SL	2,66		
			Rød				
			Metall				
27	B	060604 10:45	Hvit O	Gul O	2,0		28
28	B	060604 10:45	Hvit O	Gul F	2,66		27
29	B	060604 11:00	Gul	Orange TH			
			Grønn				
30	C	060604 12:15	Rød	Hvit ??	2,66 ♀		26?
			Metall				

31	C	060604 13:30	?	Hvit A ?	18?
32	C	060604 14:15	Gul Grønn	Orange ??	29

9 observasjoner av minst 6 individer. 5 sikre og en sannsynlig går å identifisere.
4-6/6: 32 observasjoner av minst 8 forskjellige individer. 8 sikre.

Utrekkende flokker

Tid	Antall	Reining	Retur
040604 15:15	11	N	
040604 15:25	11	S	
Antall ut: 11 Antall inn: 11 Netto ut: 0			
050604 12:10	10	300*	
050604 12:15	2	Fra NV	
050604 14:20	62-68	300*	
050604 14:30	12	304*	
050604 14:43	85	298*	
050604 14:52	21	Fra NV	
050604 14:54	24	Fra NV	
050604 17:02	15	300*	
Antall ut: 184-190 Antall inn: 47 Netto ut: 137-143			
060604 11:30	32	294*	
Netto ut: 32			
Antall ut netto 4-6/6: 169-175			